

وضعیت سلامت روان و استرس دوران تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوم در دوران

پسا کرونا

فاطمه باخدا

دانشجوی کارشناسی پرستاری، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، ایران

آسیه نمازی*

نویسنده مسئول: دکترای سلامت و رفاه اجتماعی، عضو هیات علمی گروه مامایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

سبحانه کوچک زاده طالعی

عضو هیات علمی گروه پرستاری، دانشکده پرستاری- مامائی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

ندا داداشی

دانشجوی کارشناسی پرستاری، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، ایران

سارا عطایی

دانشجوی کارشناسی پرستاری، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، ایران

چکیده

گسترش جهانی عفونت COVID-19 و اقدامات پیشگیرانه برای آن منجر به اختلال جهانی در عملکرد کلی افراد خصوصاً دانش آموزان شده است. در دوره پس از این بیماری، چندین عامل استرس را مرتبط با همه گیری، مشکلات سازگاری را در دانش آموزان تشدید کرده و بر سلامت روان آنها تأثیر گذاشته است. هدف این مطالعه ارزیابی استرس تحصیلی و سلامت روان دانش آموزان دختر و پسر دبیرستانی در نقاط مختلف کشور، پس از قرنطینه همه گیری COVID-19 بود. نمونه ای متشکل از 685 دانش آموز از مدارس مختلف کشور به صورت خوشه ای چندمرحله ای در این مطالعه وارد شدند. برای جمع آوری داده ها از روش نمونه گیری هدفمند بر اساس معیارهای ورود و خروج استفاده شد. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه استرس تحصیلی گادزلا بود. یافته ها نشانگر آن بود که 68/9 درصد از دانش آموزان استرس شدید و 3/4 درصد از آنان استرس خفیف داشتند. بین متغیرهای سن و جنسیت دانش آموزان و نمره استرس تحصیلی در آنها ارتباط آماری معنی دار وجود داشت. بر این اساس می توان نتیجه گرفت که تأثیر گسترده COVID-19 منجر به سطح بالایی از استرس در این رده سنی شده است که نیاز به برنامه ریزی برای رفع آن وجود دارد.

واژگان کلیدی: سلامت روان، استرس تحصیلی، دانش آموزان، پساکرونا

مقدمه

از اواخر سال ۲۰۱۹ که ویروس جدید کرونا در چین شناسایی شد و به شکل غیرمنتظره ای طی چند هفته در بیشتر کشورها همه گیر شد و زندگی گروه وسیعی از جهانیان را با تنش های اساسی مواجه کرد، لذا باعث شد بازنگری در سبک و شیوه زیست

بشر مورد توجه ویژه اندیشمندان قرار بگیرد. یکی از مهم‌ترین عواقب شیوع کرونا ویروس، ایجاد اضطراب و ترس در سراسر جهان و تغییرات سریع و غیرقابل‌باور در سبک زندگی می‌باشد (کلانتری و همکاران، 1401). درواقع با شروع همه‌گیری کرونا و تعطیلی مدارس، پیامدهای منفی بسیاری، از جمله آسیب‌های عملی روانشناختی مانند اضطراب از بیماری کرونا را به دنبال داشته که منجر به رفتارهای غیرانطباقی مانند وسواس فکری-عملی، بی‌اشتهایی روانی و افسردگی در بین دانش‌آموزان نوجوان و جوان گردید که بر سلامت روانی این قشر آسیب‌پذیر جامعه تأثیر مهمی گذاشته است (پاور و همکاران، 2020)، چنانچه بی‌رغبتی دانش‌آموزان به مدرسه در دوران پساکرونا یکی از مسائل پیش‌روی نظام آموزش و پرورش شده است.

دوران نوجوانی به عنوان یکی از مراحل بسیار مهم و بحرانی فرایند رشد و تحول انسان محسوب می‌شود و از این دوران به عنوان دوران بحران، طوفان، استرس، دوره زایش دوباره، هویت‌طلبی و سایر یادکرده‌اند (صادقیان و همکاران، 1389)، چنانچه علیرغم وجود فشارهای روانی در تمام مراحل زندگی، نوجوانان به دلیل رویارویی با تغییرات همه‌جانبه، با فشارهای روانی بیشتری مقابله می‌کنند. دوران بلوغ در بیشتر نوجوانان، همراه با استرس‌های فراوانی است که این فشارها باعث بروز هیجان‌ها، مشکلات عاطفی و گاهی روانی خواهد گردید بنابراین، نوجوانان در مسیر رشد خود با مسائل متفاوتی روبه‌رو می‌گردند و متعاقباً در کسب مهارت برای مقابله با رویدادهای زندگی را خواهند داشت (خلیلیان و همکاران، 79-1378). لذا، از نظر روانشناسان و روانپزشکان، عوامل مختلف و متعددی می‌تواند موجب بیماری‌های روانی و به طور کلی رفتارهای ناهنجار باشند، از مهم‌ترین این عوامل می‌توان به مفهوم استرس اشاره کرد (یوسفی، امانی، 1380). استرس نوعی واکنش طبیعی بدن به هر گونه فشاری است که بر آن وارد می‌شود که به شکل‌های مختلفی بروز پیدا می‌کند، هر چند که بین استرس مفید و مضر تفاوتی وجود دارد (سلیمه، 1974). لازم به ذکر است که بسیاری اوقات مقدار کمی استرس باعث انگیزه‌گردیده و حتی برای ادامه زندگی لازم می‌باشد (کوردون، 1997).

در این میان استرس تحصیلی یکی از مشکلات اساسی دانش‌آموزان در فرایندهای یادگیری است (شفیع‌پور، ترابی، 1397). اشاره استرس تحصیلی به احساس نیاز فزاینده به دانش و به طور همزمان، ادراک فرد مبنی بر نداشتن زمان کافی برای دستیابی به آن دانش، می‌باشد. (شکری و همکاران، 1386) تأثیر استرس تحصیلی بر روحیه دانش‌آموزان بسیار زیاد بوده به گونه‌ای که نگرش اجتماعی آن‌ها را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهد. (قوش، 2016) نتایج به دست آمده از تحقیقات ماتیو و جایان (2006) نشان داد که، استرس تحصیلی دختران و پسران یکسان نبوده و میان آن‌ها تفاوت قابل‌تأملی وجود دارد. همچنین تحقیقات جایان و همکاران (2014)، آکگوان و جوزف (2003) و جوشی (2014)، نمایان کردند که استرس تحصیلی می‌تواند منجر به افسردگی شود و در نتیجه این امر توانایی بازدارنده دانش‌آموزان را فرایند اجتماعی شدن دارد. دوری از جامعه و افراد انسانی آسیبی جدی در خلق و خو و رفتار افراد وارد می‌کند که در اینجا اهمیت خاص اجتماعی شدن در جامعه هویدا می‌شود. نتیجه آنکه اجتماعی شدن در زندگی فرد نقشی اساسی دارد، بنابراین نقش خانواده، جامعه و به‌خصوص مدارس در سنن نوجوانی در آگاه‌سازی و درونی کردن ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در فرد از ضرورت‌های غیرقابل‌انکار به‌شمار می‌رود. بنابراین پژوهش حاضر با اهداف،

1. سنجش میزان استرس تحصیلی در دوران پسا کرونا در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه
2. مقایسه سطح استرس تحصیلی و سلامت روان در میان دانش‌آموزان متوسطه بر اساس جنسیت
3. ارزیابی رابطه بین استرس تحصیلی و متغیرهای جمعیت‌شناختی افراد مورد بررسی انجام شد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر یک مطالعه نوع توصیفی - تحلیلی بود که به صورت مقطعی در سال تحصیلی 1402-1403 انجام گرفت. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مدارس متوسطه پایه دهم، یازدهم و دوازدهم کشور بود که به صورت نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند. بطوریکه کل کشور به 4 خوشه تقسیم شد که در هر خوشه 3 استان انتخاب گردید، در مجموع 12 استان انتخاب شد. از بین خوشه های شمال (استان های گیلان، مازندران و گلستان)، جنوب (استان های فارس، کهگیلویه و بویراحمد و هرمزگان)، شرق (استان های خراسان شمالی، خراسان رضوی و سیستان و بلوچستان) و غرب (استان های لرستان، کردستان و ایلام) در مرحله بعد از هر استان به صورت تصادفی یک شهر آن مورد بررسی قرار گرفت. براساس جدول گرجسی مورگان، و با در نظر گرفتن ضریب تاثیر 1/5، حجم نمونه مورد نظر 685 نفر در نظر گرفته شد. نهایتاً 685 دانش آموز دوره دوم متوسطه به صورت دردسترس وارد مطالعه حاضر شدند. معیارهای ورود به مطالعه حاضر عبارت بودند از: 1. دانش آموزانی که در مدرسه متوسطه دوره دوم تحصیل می کردند

2. دانش آموزانی که سابقه قبلی مثبت مشکلات روان و اختلالات روانی (در دوران پیش از همه گیری کرونا) نداشتند
 3. دانش آموزانی که رضایت برای شرکت در پژوهش حاضر داشتند. عدم وجود شرایط فوق از معیارهای خروج از مطالعه حاضر بود. برگه جمعیت شناختی شامل سن، جنسیت، شهر، تحصیلات و شغل پدر، تحصیلات و شغل مادر و درآمد سالانه بود. به منظور سنجش میزان استرس تحصیلی دانش آموزان از پرسشنامه استرس تحصیلی گادزلا استفاده شد. این پرسشنامه یک ابزار خودگزارشی مداد و کاغذی است، که از 51 سؤال در 9 طبقه تشکیل شده است. این ابزار بر مدل نظری توصیف شده به وسیله موریس مبتنی است. مدل مزبور، پنج طبقه عامل استرس را (ناکامی ها، تعارضات، فشارها، تغییرات و استرس خودتحمیلی) و چهار نوع (بخش) واکنش نسبت به عوامل استرس زا (جسمانی، هیجانی، رفتاری و ارزیابی شناختی) را ارزیابی می کند. در هر خرده مقیاس برای بدست آوردن یک نمره کلی، سؤالات با یکدیگر جمع می شوند. نمرات بالاتر به ترتیب نشان دهنده استرس تحصیلی بیشتر و واکنش های بیشتر نسبت به استرس است. نمره دهی گزینه ها به صورت لیکرت 5 گزینه ای (1. هرگز، 2. بندرت، 3. گاهی، 4. غالباً، 5. همیشه) می باشد. میزان استرس دانش آموزان در سه طبقه خفیف، متوسط و شدید رتبه بندی می شود. نمرات کمتر از 102 به عنوان استرس خفیف، نمرات 103-153 متوسط و نمرات بیشتر از 154 به عنوان استرس شدید در نظر گرفته شد. پایایی پرسشنامه استرس تحصیلی در مطالعات قبلی بررسی و گزارش شده است (Syed NB).

رضایت آگاهانه از شرکت کنندگان گرفته شد. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه 23 انجام شد. ابتدا نرمال بودن توزیع داده های متغیرهای کمی با استفاده از آزمون کولموگوروف اسمیرنوف (one-Sample Kolmogorov-Smirnov Test) بررسی شد. برای توصیف داده ها از میانگین و انحراف معیار استفاده شد. برای تعیین ارتباط متغیرهای کمی با استرس دوران تحصیل از آزمون مستقل T(student t) استفاده شد. جهت آزمون بین متغیرهای دموگرافیک از آزمون های کای دو و همبستگی پیرسون استفاده شد.

یافته ها

نتایج حاصل از بررسی جمعیت شناختی تحقیق نشان داد که از بین شرکت کنندگان حاضر در پژوهش، 531 نفر (77/5 درصد) دختر و 154 نفر (22/5 درصد) از دانش آموزان پسر می باشند (جدول 1). همچنین 32 نفر (4/7 درصد) پایه دهم، 65

نفر (9/5 درصد) پایه یازدهم و 588 نفر (85/8 درصد) پایه دوازدهم می باشند. از بین شرکت کنندگان حاضر در پژوهش، 10 نفر (1/5 درصد) 15 سال، 30 نفر (4/4 درصد) 16 سال، 121 نفر (17/7 درصد) 17 سال، 272 نفر (39/7 درصد) 18 سال و 252 نفر (36/8 درصد) از دانش آموزان 19 سال سن دارند (جدول 2).

اکثریت دانش آموزان مورد بررسی در مطالعه حاضر (51/2 درصد)، شغل پدر خود را از مشاغل آزاد و شغل مادر خود را (68/6 درصد) خانه دار ذکر کردند. علاوه بر این یافته های پژوهش نشان داده است که 472 نفر (68/9 درصد) از دانش آموزان دارای استرس تحصیلی شدید و 23 نفر (3/4 درصد) از آنان استرس خفیف را نشان دادند (جدول 3). 1/6 درصد از افراد مورد بررسی یکی از بستگان نزدیک خود را به دلیل ابتلا به کرونا از دست داده بودند. از نظر وضعیت ارتباط با والدین 38/4 درصد از دانش آموزان ارتباط معمولی و 25/3 درصد ارتباط ضعیف با پدر و مادر خود را گزارش کردند.

جدول شماره 1: توزیع فراوانی دانش آموزان براساس جنسیت

جنس	فراوانی	درصد
مونث	531	77/5
مذکر	154	22/5
کل	685	100

جدول شماره 2: توزیع فراوانی دانش آموزان براساس پایه تحصیلی

پایه تحصیلی	فراوانی	درصد
پایه دهم	32	4/7
پایه یازدهم	65	9/5
پایه دوازدهم	588	85/8
کل	685	100

جدول شماره 3: توزیع فراوانی دانش آموزان براساس ابتلا به مشکلات سلامت روان

استرس دوران تحصیل	فراوانی	درصد
خفیف	23	3/4
متوسط	190	27/7
شدید	472	68/9
کل	685	100

تجزیه و تحلیل آماری نشان داد که بین سن دانش آموزان مورد بررسی و استرس دوران تحصیل در آنها همبستگی آماری معنی دار وجود دارد ($p=0/001$). همچنین یافته ها نشان داد بین متغیر مقطع تحصیلی دانش آموزان ($p=0/001$)، تعداد اعضای خانواده ($p=0/004$)، وضعیت اقتصادی خانواده ($p=0/001$) با استرس دوران تحصیلی ارتباط آماری معنی دار وجود دارد. بین سایر متغیرهای مورد بررسی با متغیر اصلی این مطالعه ارتباط معنی دار آماری مشاهده نشد. نحوه ارتباط والدین با دانش آموزان ارتباط آماری معنی داری با وضعیت استرس دوران تحصیل فرزندان داشت. از طرف دیگر نتایج آزمون آماری تی مستقل حاکی از آن بود که بین میانگین استرس دوران

تحصیلی و جنسیت دانش آموزان ارتباط آماری معنی دار وجود دارد بطوریکه میانگین کسب شده در دانش آموزان دختر بیشتر از پسران بود.

بحث و نتیجه گیری

مطالعات زیادی در زمینه وضعیت سلامت روان دانش آموزان در دوران پسا کرونا انجام شده است. نتایج این پژوهش همان طور که در تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه نیز نشان داده شده، حاکی از آن است که در دوران پسا کرونا، وضعیت سلامت روان دانش آموزان متوسطه دوم ممکن است تحت تاثیر قرار بگیرد. شیوع ویروس کرونا، تعطیلی مدارس، انزوا اجتماعی و تغییرات در روال زندگی ممکن است باعث افزایش استرس، اضطراب و افسردگی در دانش آموزان شود. نتایج این پژوهش همسو با نتایج پژوهش های واینر و همکاران است که پژوهش مروری نشان داد تعطیل شدن مدارس می تواند سبب مشکلات روانشناختی در دانش آموزان شود و در این زمینه نیاز است که حمایت ها و مداخلات مرتبط با سلامت روان صورت پذیرد. همچنین ژیاو و همکاران در پژوهش خود نشان دادند که بی توجهی، تحریک پذیری، نگرانی، ترس، وسواس، مشکلات رفتاری و هیجانی دانش آموزان در دوران شیوع بیماری کووید 19 بوده است. وانگ و همکارانش نیز در مطالعات خود بیان کردند که دانش آموزانی که در خانه می ماندند با مشکلاتی نظیر افزایش وزن به علت عدم تحرک، رژیم غذایی ناسالم، مشکلات خواب مواجه شدند و اثرات جانبی بسیاری برای آن ها داشته است. دالتون، ریپا و استین نیز در پژوهش خود نشان دادند که علت مشکلاتی که ناشی از قرنطینه شدن است دانش آموزان با مشکلات سازگاری و روانشناختی مواجه شدند که آن ها را نیازمند به دریافت حمایت های روانشناختی می کند. همچنین در این راستا و همسو با پژوهش حاضر گاش و همکاران (Ghosh et al, 2020) در پژوهش خود بیان می کنند که عواملی از قبیل نادیده گرفته شدن، مشکلات خواب و مشکلات تحصیلی سلامت روان دانش آموزان را در زمان شیوع کووید 19 تهدید می نماید. گرینچا (Grechyna 2020) نیز در مطالعات خود نشان داد که کمبود فعالیت های بدنی و حضور در اجتماع می تواند سلامت روان دانش آموزان را به شکل منفی تحت تاثیر قرار بدهد. همچنین هامفریز و همکاران (Humphreys et al, 2020) نشان دادند که علت مشکلات ارتباطی و مهارت های زندگی والدین در زمان کووید 19 افزایش خشونت خانگی و افزایش مشکلات رفتاری در دانش آموزان وجود دارد.

بسته شدن مدارس، کاهش فعالیت در فضاهای باز و خارج از خانه، تغییر در ساعات خواب و عادات غذایی، سبک زندگی دانش آموزان را مختل می کند و می تواند به طور بالقوه باعث افزایش یکنواختی، پریشانی، ناشکیبایی، ناراحتی و تظاهرات عصبی و روانی گوناگون شود. شیوع خشونت های خانگی و افزایش خشونت ناشی از کووید 19 می تواند سلامت روان دانش آموزان را به خطر بیندازد. البته برخی پژوهش ها نشان داده اند که تاثیر پاندمی کووید 19 بر سلامت روان و شناخت نوجوانان ممکن است مورد اغماض قرار گیرد. برخی پژوهش ها ممکن است به نتایجی رسیده باشند که نشان دهنده عدم تاثیر یا حتی افزایش سطح خودکشی، اعتیادات، اختلالات خوردن و حتی اختلالات رفتاری در بین نوجوانان در طول پاندمی کووید 19 شود. برخی پژوهش ها نیز نشان می دهند که فشارهای روانی اجتماعی ناشی از شرایط نامطلوب پاندمی می تواند منجر به افزایش اختلالات روانی در نوجوانان شود.

نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که تقریباً 40٪ از دانش آموزان مورد آزمایش واقع شده پس از پاندمی کووید 19 دچار مشکلات سلامت روان شدند. اما تقریباً 50٪ درصد آنها پس از این پاندمی دچار مشکلات سلامت روان نشدند. در نتیجه، وضعیت سلامت روان دانش آموزان متوسطه دوم در دوران پسا کرونا ممکن است تحت تاثیر قرار گیرد و نیاز به توجه و حمایت

ویژه دارند. تغییرات در روال زندگی و آموزشی، انزوا اجتماعی و نگرانی‌های مربوط به سلامت می‌تواند باعث افزایش استرس، اضطراب و افسردگی در این دوره سنی شود.

حفظ سلامت روان در این دوران نیازمند توجه و اقدامات مناسب است تا دانش‌آموزان بتوانند با موقعیت‌های مختلف مواجه شده و به خوبی با آن‌ها برخورد کنند. تشخیص زودرس، امکان مداخله به موقع را فراهم می‌آورد. برای بهبود وضعیت سلامت روان دانش‌آموزان، اقداماتی مانند ارائه حمایت و راهنمایی، ارائه خدمات روانشناختی، افزایش ارتباطات اجتماعی و تشویق به فعالیت‌های بدنی می‌تواند مفید باشد.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران این مطالعه از تمامی دانش‌آموزانی که وقت گرانبهای خود را در اختیار ما قرار داده و با حوصله به سوالات پاسخ دادند تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- کلانتری، اسماعیل- زارعی، مریم و عبدالهی، فاطمه. (1401). آسیب‌های سبک زندگی دانشجویان در دوران کرونا. فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، 22(87)
- مسعودزاده، عباس. خلیلیان، علیرضا. اشرفی، مهسا. کیمیایی، کامران. (82-1381). بررسی وضعیت سلامت روانی دانش‌آموزان دبیرستان شهر ساری. مجله علمی- پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مازندران 14(45)
- خلیلیان، علیرضا. حسن‌زاده، رمضان. ضرغامی، مهران. (79-1378) بررسی ارتباط بین عوامل استرس‌زای مدرسه و شکایات جسمانی در دانش‌آموزان شهرستان ساری. مجله علمی- پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مازندران 10(26)
- امینی، مرضیه. یوسفی، فریده. (1380). بررسی منابع استرس و نحوه واکنش به این منابع در دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شیراز، آزاد شیراز و آزاد مروودشت. مجله علوم اجتماعی و علوم انسانی، 16(2)
- شفیع‌پور مطلق، فرهاد. ترابی‌نهاد، منیره. (1397) رابطه استرس تحصیلی، بی‌انگیزگی تحصیلی و خودپنداره منفی بی‌هویتی اجتماعی مبتنی بر واسطه‌گری ناامیدی تحصیلی. نشریه علمی-پژوهشی آموزش و ارزشیابی، 11(43)
- شکری، امید. کدیور، پروین. نقش، زهرا. غنایی، زیبا. دانشورپور، زهره و مولایی، محمد. (1386). صفات شخصیت، استرس تحصیلی و عملکرد تحصیلی، مجله مطالعات روانشناختی، 3(3)
- Power, E., Hughes, S., Cotter, D., & Cannon, M. (2020). Youth mental health in the time of COVID - 19. *Irish Journal of Psychological Medicine*, 37(4)
- Selye, H. (1974). *Stress without distress*. New York: Harper & Row
- Cordon, Ingrid M. (1997). Stress. <http://WWW.csun.edu/~vcpsy 00h/students/stress.htm>.
- Ghosh Smritikana, M. (2016). Academic Stress among Government and Private High School Students, *The International Journal of Indian Psychology*, 3(2)
- Mathew, B., & Jayan, C. (2006). Academic stress and coping styles among plus two students. *Indian Psychol. Rev.*, 66(1)
- Jayanthi, P.; M. T., & Rajamanickam, R. (2014). Academic Stress and Depression among Adolescents: A Cross-sectional Study, *Indian Pediatrics Journal*

Akgun S., & Joseph C. (2003). Learned Resourcefulness Moderates the Relationship between Academic Stress and Academic Performance, *Educational Psychology*, 23(3)

Joshi, Rashmi R. (2014). A Study of Stress Source among College Students, *Shikshannteel Marmadushti*, 6(3)

Syed NB. Impact of levels of education on perceived academic stress and mental wellbeing: an investigation into online mode of learning during pandemic. *Journal of Psychological Research*. 2021 May 8;3(2)

Xiao, H., Zhang, Y., Kong, D., Li, S., & Yang, N. (2020). The effects of social support on sleep quality of medical staff treating patients with coronavirus disease 2019 (COVID-19) in January and February 2020 in China. *Medical science monitor: international medical journal of experimental and clinical research*, 26, 923549-9235411.

Wang, Y., Di, Y., Ye, J., & Wei, W. (2020). Study on the public psychological states and its related factors during the outbreak of coronavirus disease 2019 (COVID-19) in some regions of China. *Psychology, Health & Medicine*, 1-10.

Dalton, L., Rapa, E., & Stein, A. (2020). Protecting the psychological health of children through effective communication about COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 346-347.

Ghosh, R., Dubey, M. J., Chatterjee, S., & Dubey, S. (2020). Impact of COVID-19 on children: Special focus on psychosocial aspect. *education*, 31, 34-42.

Grechyna, D. (2020). Health threats associated with children lockdown in Spain during COVID-19. Available at SSRN, 1, 356-376.

Humphreys, K. L., Myint, M. T., & Zeanah, C. H. (2020). Increased risk for family violence during the COVID-19 pandemic. *Pediatrics*, 145(4), 1-10.